

Veekindel Eesti

ÜVVK TEENUSE TOIMEPIDEVUSE TAGAMINE

ÜVVKs muutmise VTK

Kliimaministeerium

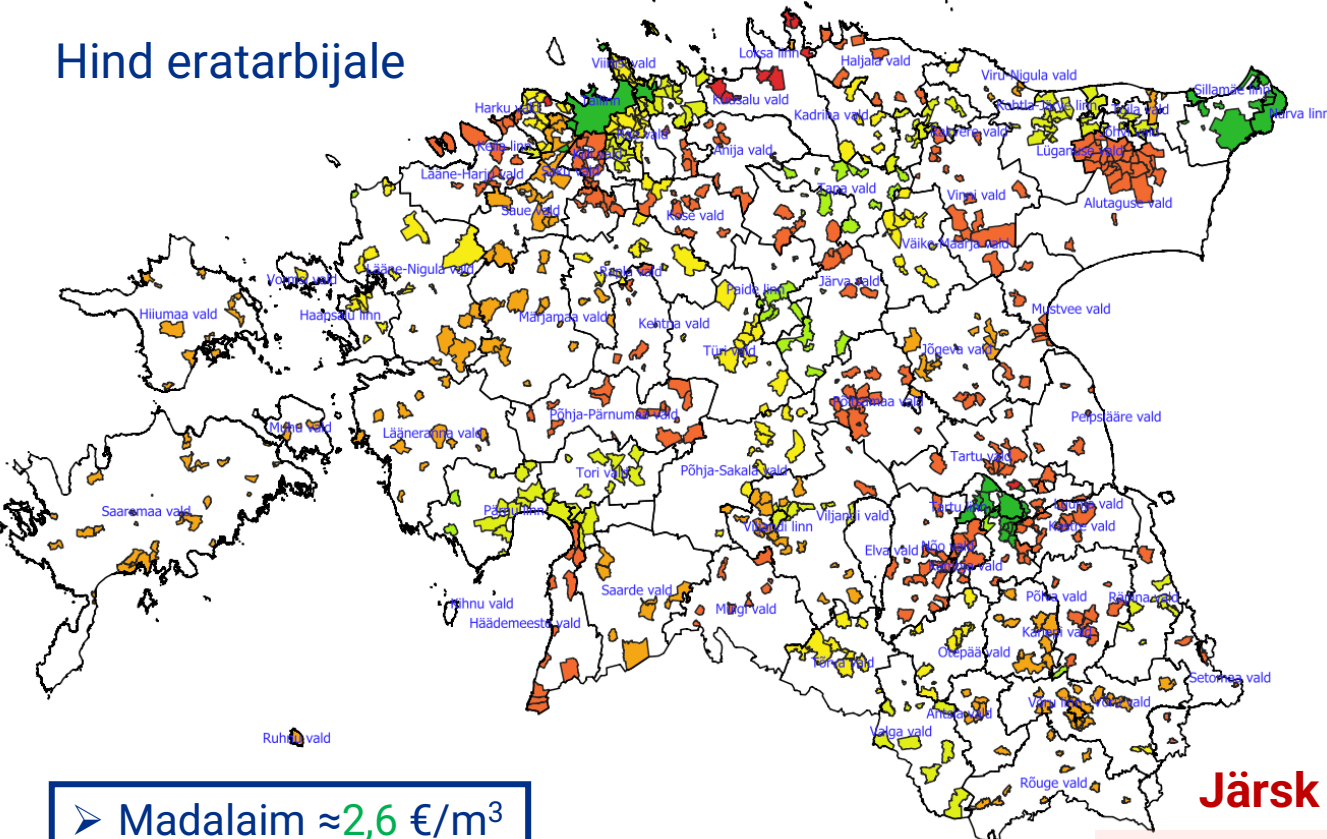
Kristjan Truu, Karin Kroon

Olemasolev olukord

Mitmekordsed hinnaerinevused ÜVVK piirkondades

Hind eratarbijajale

- Madalaim $\approx 2,6 \text{ €/m}^3$
- Keskmine $\approx 4,7 \text{ €/m}^3$
- Kõrgeim $\approx 6,7 \text{ €/m}^3$

Allikas: Konkurentsiameti koostöölstatud veehinnad 01.09.2025 seisuga

EESTI VEESEKTOR ON KILLUSTUNUD

- ≈ 120 teenusepakkujat (sh 20 jätkusuutlikku)
- Hind sõltub ennekõike asustustihedusest
- **60-70% varast ei ole hinnas (toetusega soetatud)**
- Uutes piirkondades ei ole kõik elanikud valmis ÜVVK-ga liituma (kõik kulud liitunute kanda)
- Strateegiline suutlikkus ja mastaabiefekt hakkab tekkima KOVides $\geq 11,000$ in
- Enamusel puudub piisav investeerimisvõimekus
- **Jätkusuutmatute 12-a investeeringuvajadus on ca 640M€ ja sellest toetusevajadus ca 320M€**

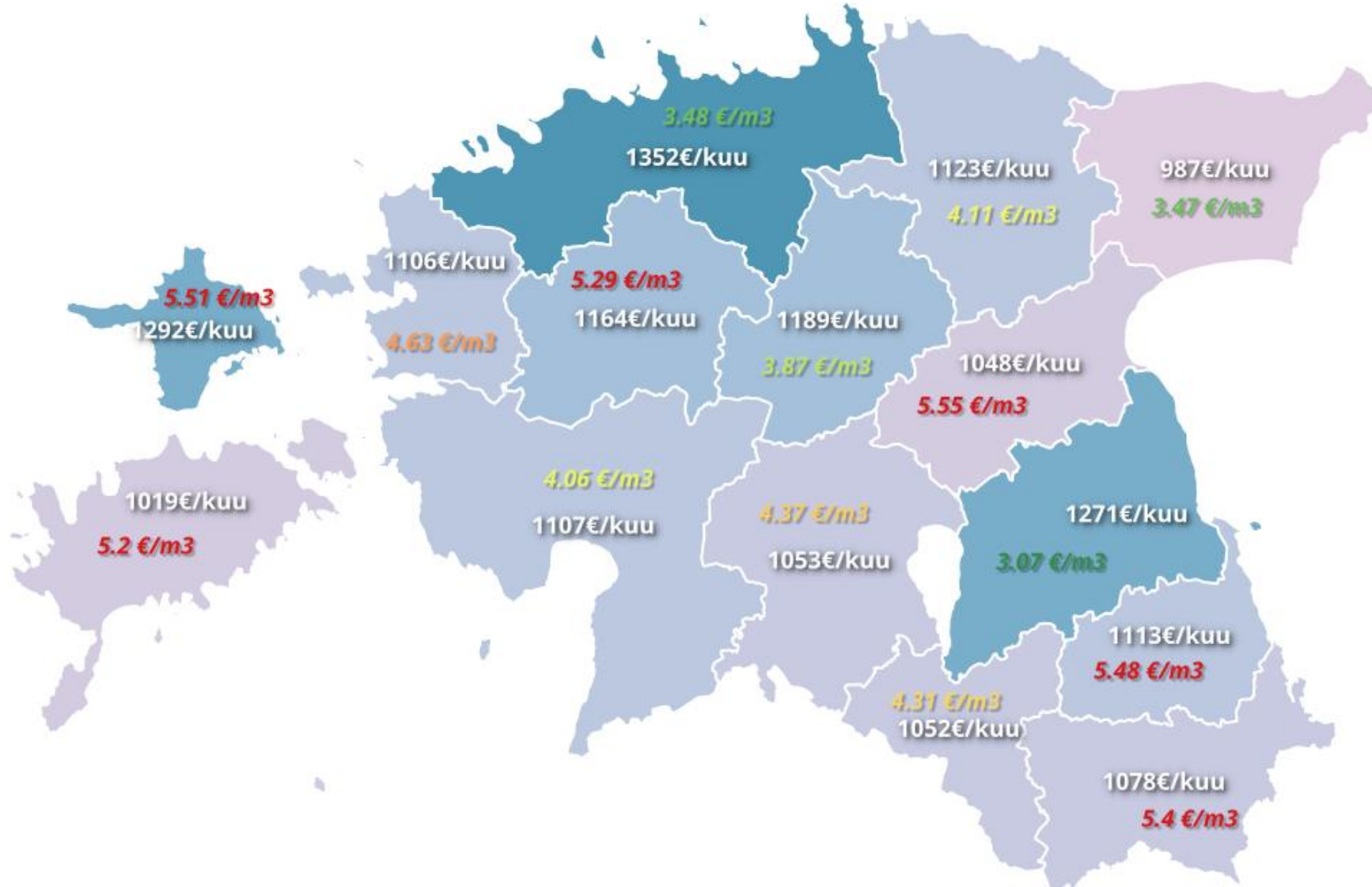
Järsk hinnatõus või taristu alarahastamine – põhiriskid:

- Kvaliteedi langus (katkestused, lekked, keskkonna- ja terviseriskid)
- Regionaalne ebavõrdsus ja hinnalõhe süveneb
- EL nõuete mittetäitmine – trahvirisk ja mainekahju
- Kriisivõimekust ei suudeta tagada (kliima, julgeolek, tarneahelad)

Regionaalne sissetulekute ja veehinna lõhe

Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek vs. kaalutud keskmine veehind maakondade lõikes (2025)

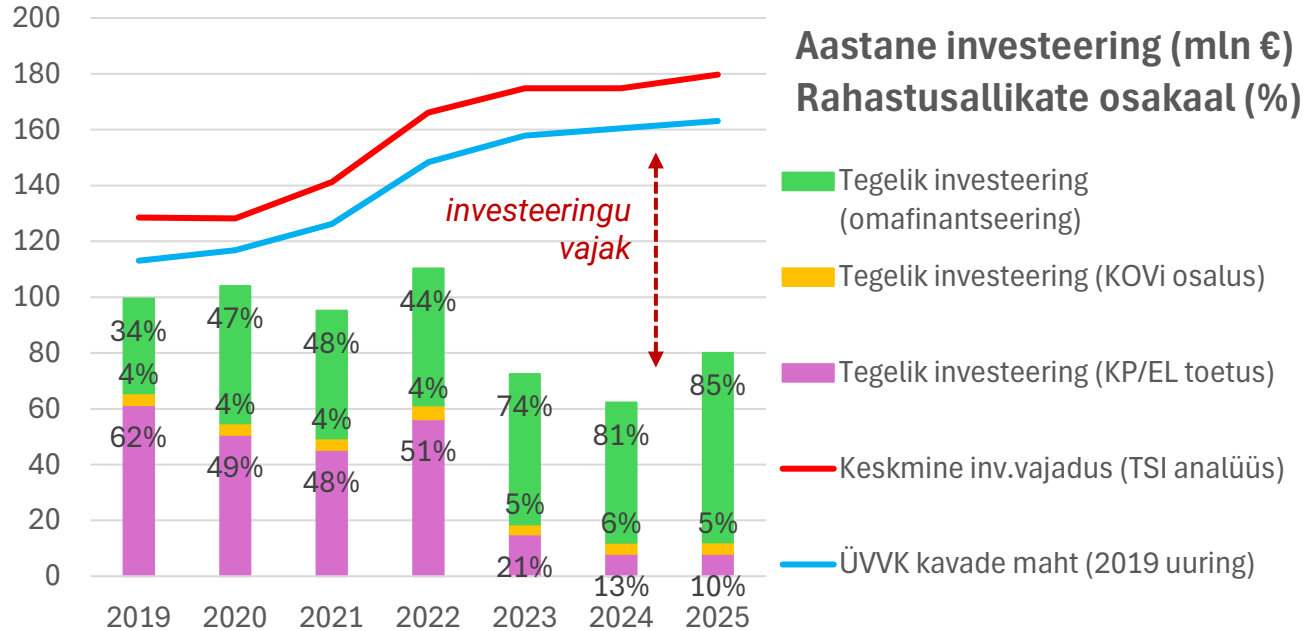
**REGIONAALNE
EBAVÕRDSUS ON
STRATEEGILINE RISK**

- Majandus
- Elukvaliteet
- Julgeolek

Investeeringud ja mõistlik veehind

Veesektor teostab vaid osa vajalikest investeeringutest

ENAMUS ETTEVÕTTEID EI SUUDA PIISAVAS MAHUS MÕISTLIKU HINNAGA INVESTEERIDA

Mõistlik veehind $\leq 2\%$ madalaimast maakonnakeskmisest sissetulekust ($\approx 7 \text{ €/m}^3$; 2025)
Täna ei ületata veel 2%-piirmäära (max 1,95%)

Kui teostataks kõik vajalikud investeeringud:

- **2%-piiri ei ületa 20 vee-ettevõtet**
- **2,0-2,5%: 13 vee-ettevõtet**
- **2,5-3,0%: 9 vee-ettevõtet**
- **Ülejäänutes tõuseb hind toetuseta oluliselt kõrgemale**

Asendusinvesteeringuvajadus 160-180 mln €/a

+ uutest nõuetest tulenevad lisakulud:

- ÜVVK rajamise nõue al 1000 ie
- nullenergia saavutamine
- mikrosaasteainete ärastus
- küberturvalisus ja kriisikindlus

Vee-ettevõtete jagunemine ja hinnaprognos aastaks 2030

(kui erineva suurusega ettevõtted teostaks kõik investeeringud tariifist)

Vee-ettevõtte liigitus	Tarbijate arv	Vastavate operaatorite arv kokku	Teenindatav elanikkond kokku (%)	Keskmine vajalik investeering kuni 2030, mln €	Keskmine hinnatõus aastaks 2030, %	Keskmine hind 2030, €/m ³ , sh KM
suur	≥50000	5	65%	30...360	107%	5.81
keskmine	5000 – 49999	29	30%	5...30	124%	8.80
väike/väga väike	<5000	90	5%	1...6	271%	12.46

≤20 vee-ettevõtet aastaks 2035

SEKTORI PIKAAJALINE EESMÄRK

[majanduslikult mõistliku suurusega vee-ettevõtlike piirkonnad, et tagada]

- Kvaliteetne teenus ja kriisikindlus
- Piisavad investeeringud ja mõistlik hind
- Vabanemine toetussõltuvusest

Koondumine peaks toimuma teenusepiirkondade ümber, kus on vähemalt:

- ≥10,000 eraisikust klienti
- ≥10,000 ie koormusega reoveekogumisala

Sihtmärk 2035: max 20 operaatorit

NÄIDE: üks võimalik konsolideerumise stsenaarium

Pärnu Vesi laienemine Pärnumaale + Matsalu Veevõrk teenusepiirkonda
(hinnaprognosis eraldiseisvalt jätkates vs ühinedes)

Vee-ettevõte	Veehinna prognoos (vesi ja kanalisatsioon, sh KM), €/m ³			
	2026	2030	2035	2040
SuFe OÜ	3,4	7,3	10,7	16,9
Mako AS	5,7	11,4	16,4	21,6
Häädemeeste VK AS	6,1	14,7	23,0	32,0
Saarde Kommunaal OÜ	5,5	10,5	15,6	21,1
Matsalu Veevõrk AS	5,4	11,6	17,6	24,1
Pärnu Vesi AS	3,9	5,7	7,5	9,4
KÕIK KOOS	5,1	6,3	8,7	11,2

VTK sisu: (1) Stiimulid liitujatele

Probleem

ÜVVKS-is puuduvad alused tariifistiimulite ja soodustuste võimaldamiseks, et motiveerida nõrgemate ülevõtmist

Vajadus maandada üleminekuriske:

- vara korrastamise vajadus
- süsteemide ühildamise kulu
- lepingute üle toomise kulu
- nõuetele mittevastavused ülevõetavates piirkondades

Lahendused

Üleminekuperioodil vabastus kõrgendatud saastetasust

- Mõistlik aeg (≤ 3 a) nõuetele vastavuse tagamiseks ülevõetud piirkonnas
- Keskkonnaamet määrab üleminekuperioodi ja tingimused
- Mittevastavus on tingitud ülevõetava taristu kehvast seisukorrast

Täiendav tulukus (WACC%) liituja osale

- Ülevõetavalt varalt – nii olemasolevalt kui perioodi vältel soetatavalt
- Etteantud perioodiks – vähemalt 4 a, teatud tingimustel kuni 12 a

Tulevikuinvesteeringute hinnas kajastamise võimalus liitujatele

- Võimaldab investeeringuteks vahendeid osaliselt ette koguda
- Vajaduspõhiselt kuni 4 a (ÜVVK kava lühiajaline programm)
- Nii ülevõtja olemasoleva kui ülevõetava piirkonna programmi arvelt
- Luuakse seos järelevalve ja kava täitmise kontrolliga

VTK sisu: (2) Tulemuslikkuse stimuleerimine läbi hinnaregulatsiooni ja võrdlusanalüüsi

Probleem

Hinnaregulaatori kuluvõrdlus ei ole läbipaistev – tarbijal ja vee-ettevõtjal puudub info, keda mille alusel võrreldi

Puudub õigusraam ja tehniline lahendus andmete avalikustamiseks ja analüüsiks

Digiandmed on ebähtlased ja erinevates registrites

Lahendused

Lihtsustatud hinnamenetlus kõrge tulemuslikkuse alusel

- Lihtsam hinnamenetlus kui ettevõtte on edukalt läbinud võrdlusanalüüsi
- Konkurentsiamet kehtestab selged lihtmenetluse kriteeriumid

Täiendav tulukus (WACC%) kõrge tulemuslikkuse alusel

- ÜVVK kava 4-a perioodiks, olemasoleva ja perioodil soetatava vara arvelt
- Konkurentsiamet kehtestab selged võrdluskriteeriumid

Kulupõhise tulumäära (rate of return) metoodika asemel tuluülempiiri (revenue cap) metoodika juurutamine, et stimuleerida tõhusust ja efektiivsust

- Vee-ettevõtja algatatud hinnaülevaatus asendatakse perioodilise ülevaatusesega
- Ettevõtte teenib kasumit prognoositust tõhusamalt tegutsedes
- Tulemuslikkuse stimuleerimine nügib kaudselt ka ettevõtete liitumist

Vee-ettevõtete võrdlusanalüüsi mehhanismi loomine

- OECD ja WAREGi soovitus – avalik ja läbipaistev võrdlus (Portugali näide)
- Toimib mainekujundusliku tööriistana + tulemuslikkuse stiimulite alusena

VTK sisu: (3) ÜVVK investeringute juhtimine läbi vee-ettevõtjapõhise planeerimise

Probleem

Hinnametoodika fookus on kulude minimeerimisel, **investeringute piisavust ei kontrollita**

ÜVVK kava käsitleb teenust KOVi piires, vee-ettevõttest ülevaadet andmata.

KOVi ÜVVK kava ei saa siduda vee-ettevõtja hinnataotlusega

Puudub jätkusuutliku tegutsemise ja mõistliku hinna määratlus

Lahendused

ÜVVK arengukavade üleminek KOV põhiselt vee-ettevõttepõhiseks

- Kohustus liigub vee-ettevõtjale, kava kirjeldaks tegevuspiirkonda, KOV annab sisendi
- Kava muutub strateegiliseks, tehniliseks ja hinnamenetluse alusdokumendiks
- Eesmärk on luua selgemad raamid (kestlik planeerimine, tarbijate võrdne kohtlemine)

ÜVVK kava kvaliteedi tõstmine uuendatud kooskõlastamise protsessiga

- Tagatakse sõltumatu kontroll kavade sisulise kvaliteedi ja realistlikkuse üle
- Ekspertkogu hindab, KOV kooskõlastab, Konkurentsiamet määrab kava alusel hinna

ÜVVK kavade digitaliseerimine ja sidumine hinnamenetlusega

- ÜVVK kavad digitaliseeritakse ning liidestatakse olemasolevate riiklike registritega
- DigiVesi keskkond lihtsustab kavade koostamist, kontrolli ja otsuste tegemist
- Väheneb ametkondadele esitatavate andmete maht, topeltaruandlus ja bürokraatia

Jätkusuutliku vee-ettevõtja defineerimine

- Sõnastatakse „mõistlik hind“ kui teenusepiirkonna isemajandamise mõistlikkuse piir
- Piiri ületamine on märk KOV-ile, hinnaregulaatorile ja poliitikakujundajatele, et tegemist on jätkusuutmatu (ja iseseivalt tegutsemiseks liiga kalli) piirkonnaga

VTK sisu: (4) Ühtsed teenusenõuded ja järelevalve ning osapoolte võrdne kohtlemine

Probleem

Teenusenõuded (KOVide eeskirjad) ja järelevalve on ebaühtlased

Vähemusomanike huvide kaitse regionaalses mudelis ei ole tagatud

Taristu kulude õiglane jaotus ja piisav tarbimine ei ole tagatud – korrashoiu ja valmiduse kulud ei vähene, kui osa elanikest teenust ei kasuta

Ühistulised võrgud (kinnitamata operaatorid) on praktikas KOVi ja regulaatori järelevalve alt väljas ja teenuse kvaliteet ei ole tagatud

Lahendused

Ühtsed teenuse kvaliteedi ja toimepidevuse nõuded

- Ühtsed teenuse osutamise tasemenõuded erinevates piirkondades
- Põhielementide ühtlustamine välistab liiga suure varieeruvuse kvaliteedis
- Tagab sarnased opereerimise reeglid sõltumata KOVist

Vähemusomanike kaitse tagamine regionaalses vee-ettevõttes

- Et vee-ettevõtte nõukogu otsustes ei domineeriks ainult tõmbekeskuste vajadused
- Eesmärk ei ole lõhkuda ettevõtte juhtimisautonoomiat, vaid tagada piirkondade õiglane kohtlemine ja vältida teenuse ääremaastumist

Kriitilise taristu püsikulude õiglase jaotuse ja piisava tarbimise tagamine

- Eesmärk on analüüsida, kuidas tagada rajatud ÜVVK piisav tarbimine ja avaliku hüve püsikulude tasakaalustatud jaotumine võrguvalmidusega kinnistute vahel
- Kas i) liitumiskohustus kõigile; ii) liitumiskohustus võõrandamisel; või iii) püsitasu?

Kõik ÜVVK tunnustele vastava veeteenuse osutajad vee-ettevõtjaks

- Ühetaoline kohtlemine tagab tarbijatele teenuse kindluse ja usaldusväarsuse
- Kas kõik ÜVVK teenuse osutajad tuleks määrata KOVi vee-ettevõtjaks?

VTK sisu: (5) Rahastusmehhanismid liitumiseks

Probleem

Liitumise stimuleerimiseks on vaja toetusmeetmeid, kuna laienemine nõuab sageli korrektuuri-investeeringuid ja ajutisi paralleeltegevusi

Puuduvad vahendid suunatud toetuste pakkumiseks

KIKi KP veemajanduse eelarve on ≈ 3 M€/a

Minimaalne vajadus on 640 M€, sh 320 M€ omaosalus (≈ 30 M€/a)

Lahendused

Toetuste rahastamise alternatiivid

- EL struktuurivahendite kasutamine on eelistatud alternatiiv (MFF 2028-2034). Euroopa Komisjon on korduvalt väljendanud, et veetaristut rahastatakse tingimusel, et viiakse läbi struktuurne reform, mis tagab sektori jätkusuutlikkuse.
- Keskkonnatasude ümbersuunamine (KeTSi muudatuse alusel). Kui kõik veetasud (ca 20 mln €/a) suunata sektorisse tagasi, võimaldaks see kompenseerida vahendite puudujääki, et hoida konsolideerumise protsessi soovitud tempos.
- Arendustasu kehtestamine veehinnas (analoogselt taastuenergia tasuga) ja arendustasufondi loomine, et rahastada veesektorit (nt Horvaatias kogutakse tariifiga veemajandustasusid ca 148 mln €/a, millest u 80% reinvesteeritakse sektorisse).

Suunatud toetuste eesmärk ja tingimused

- Toetused on üks mõjusamaid stiimuleid (nt Portugali ja Horvaatia kogemus)
- Toetatakse üksnes vee-ettevõtete ühendamist ja ülevõtmise protsesse
- Toetatakse vaid piisava mahu ja võimekusega vee-ettevõtjaga liitumist
- Eesmärk ei ole katta kõiki kulusid ja taastoota varasemat toetussõltuvust
- Eesmärk on vältida olukorda, kus jätkusuutmatu piirkonna ülevõtmine muutub nii kulukaks, et ükski pädev operaator ei ole nõus seda tegema

VTK tagasiside – huvigruppide fookus

TA

Selgemalt kajastada joogivee kvaliteeti, kvaliteetse veega hõlmatust ja haavatavate rühmade juurdepääsu olmeveele.

RaM

Lahendused võivad luua RE-le kohustusi, täpsustada kulusid ja katteallikaid.

KOVid

Rõhutavad oma rolli ja otsustusõigust ÜVVK korraldajana.

Vee-ettevõtjad

Toetavad korrastamist, kuid muretsevad rakendusvalmiduse ja rahastuse pärast.

SoM

Hinnata eelnõu mõju haavatavamatele sihtrühmadele, sh veehinna võimalik muutus.

ReM

Määratleda riigi, KOVi ja VE vastutus ÜVVK arendamisel ja rahastamisel.

Omanike keskliit
Nõuab läbipaistvat hinnakujundust ja jõulisemat reformi.

Põllumajandus-Kaubanduskoda

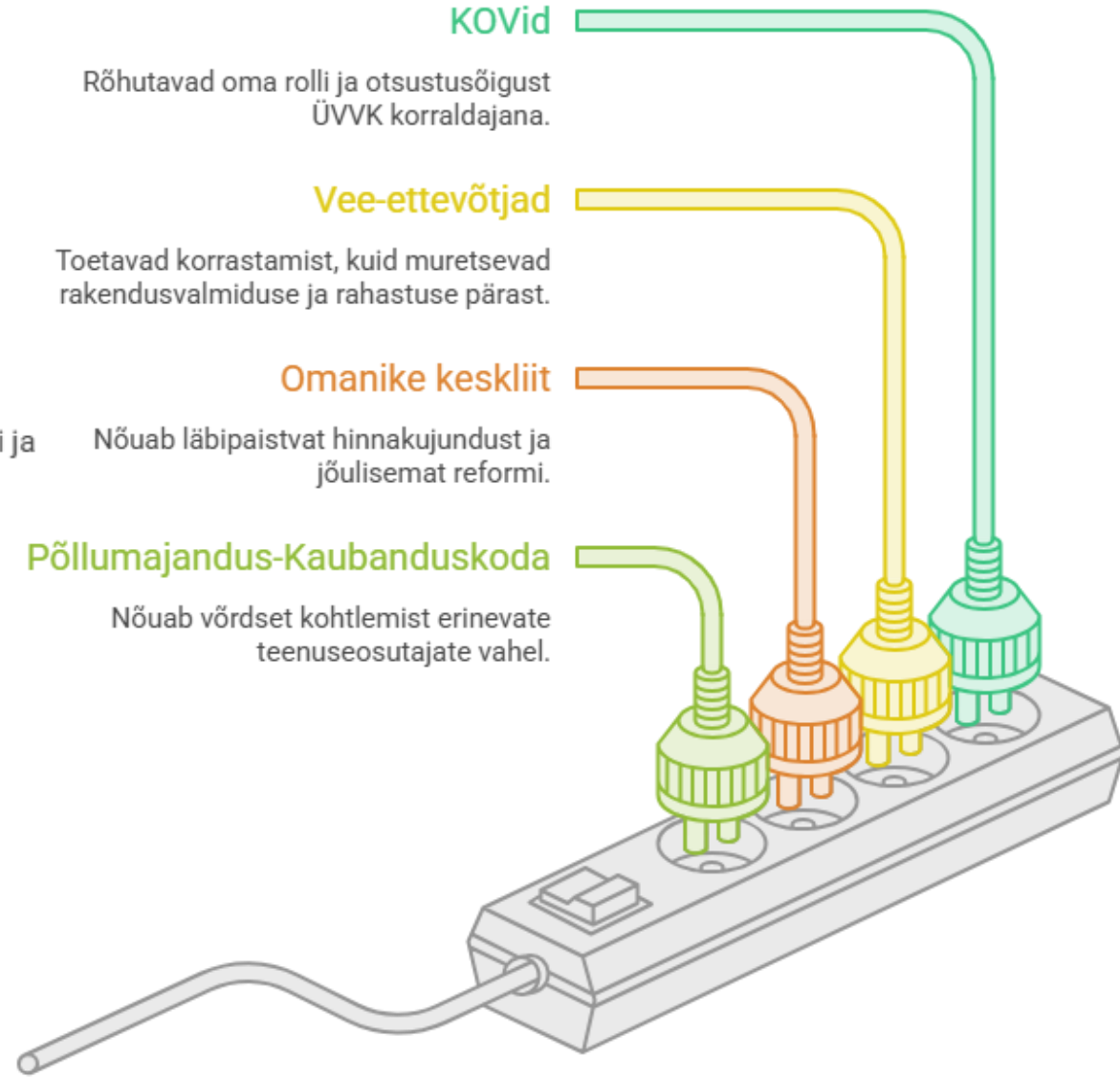
Nõuab võrdset kohtlemist erinevate teenuseosutajate vahel.

KA

Toetada andmepõhist, tulemuslikkust stimuleerivat hinnaregulatsiooni ja ettevõtjapõhiseid ÜVVK kavaside.

MKM

Arvestada VE-te äriõigusliku vormi, konsolideerimise ja vara üleandmise õiguslike küsimustega.

KLIIAMINISTEERIUM

Täna!

